

Iets over de nomenclatuur van onze mollusken, door Dr. F.P. Koumans.

Naar aanleiding van enkele vragen wil ik trachten enkele algemeene gegevens te verstrekken over de latijnsche naam van onze mollusken en welke naam ervoor gebruikt moet worden.

Allereerst wil ik opmerken, dat elke plant of dier slechts één juiste soortnaam heeft. Naast deze juiste naam zijn er, afgezien van verkeerde namen, dikwijls één of meerdere namen gebruikt, die minder juist zijn, z.g. synoniemen. We zullen nu nagaan waaruit de molluskennaam bestaat. Nemen we als voorbeeld Helix pomatia L. Deze naam bestaat uit 3 deelen. De eerste naam (Helix) duidt aan in welk geslacht of genus het dier thuis behoort. De tweede naam (pomatia) is de soortnaam, terwijl de derde naam (L.), welke meestal afgekort wordt, de persoon aanduidt die de soortnaam gegeven heeft. De eenheid waarvan men in de systematiek uitgaat is de soort of species. Een aantal soorten, die men nauw verwant acht, vereenigt men tot een geslacht of genus; evenzoo een aantal geslachten (genera) tot families enz. Zoo heeft Linnaeus, afgekort tot L., verschillende soorten samengebracht in het geslacht Helix. Andere onderzoekers hebben later verschillende van deze soorten uit dit geslacht genomen en tot nieuwe geslachten gebracht, omdat hen bij nauwkeuriger onderzoek bleek, dat deze soorten niet zoo nauw verwant waren, als op het eerste gezicht scheen. Eén van deze soorten is b.v. Arianta arbustorum. Deze is als Helix arbustorum door Linnaeus beschreven, doch door Turton is een nieuw geslacht

opgesteld waarin Helix arbustorum thuisgebracht is. Wordt een soort in een ander geslacht geplaatst, dan waarin de oorspronkelijke beschrijver het bracht, dan wordt de naam van den oorspronkelijken beschrijver van de soort tusschen haakjes geplaatst, in dit geval wordt dus geschreven Arianta arbustorum (L.).

Zonder nu direct alle moeilijkheden te willen bespreken, welke zich voordoen bij het uitzoeken welke naam een mollusk dragen moet wil ik toch enkele meer algemeene gegevens hierover mededeelen.

Als soortnaam geldt die naam, welke het oudste is te rekenen vanaf de 10e editie van het werk van Linnaeus „Systema Naturae“ van 1758. Hierbij moet de schrijfwijze van de oorspronkelijke publicatie gevolgd worden, tenzij er duidelijk een vergissing of drukfout in het spel is. Vaak komt het voor dat een soort, welke reeds een soortnaam heeft, door een latere auteur onder een andere soortnaam gepubliceerd wordt; zoo'n nieuwere naam is dan een synoniem van de oudere en moet, hoe ingeburgerd zij ook moge zijn, plaats maken voor de oudste naam. Hier ontmoeten we direct een moeilijkheid n.l. het kan voorkomen dat een auteur een naam geeft, welke niet voldoende gefundeerd is, dit zijn dan de z.g. nomina nuda, de ledige namen, welke buiten beschouwing gelaten worden. Als voorwaarde voor een geldende naam voor een geslacht of soort is gesteld, dat de naam gegeven moet worden met een beschrijving of, een verwijzing naar een beschrijving of figuur en verder dat de auteur de binaire nomenclatuur volgt, d.w.z. een soortnaam en een geslachtsnaam geeft, die aan enkele eischen voldoen. Het kan dus voorkomen, dat een naam niet meetelt voor de prioriteit en dat dus een jongere naam als de juiste moet worden beschouwd.

Behalve dit geval, wat wij als uitzondering moeten nemen, hebben we dus te maken met een soortnaam, welke de oudste is en met één of meer namen, die later gegeven zijn. Om nu uit te maken of zulke namen bij soorten behooren, die identiek zijn met de oudste soort, is het noodig om de oorspronkelijke beschrijving van de soorten te raadplegen en te vergelijken en verder, indien mogelijk, het exemplaar of de exemplaren te vergelijken, waarnaar de auteur zijn beschrijving maakte. Zoo'n exemplaar noemt men het type exemplaar van de soort. Het is dus van belang dat de auteur opgeeft welk exemplaar het type exemplaar is en in welke collectie het zich bevindt. Op deze wijze bepaalt men dus de oudste naam van een betreffende mollusk. Deze naam blijft bestaan, tenzij er een onderzoeker komt die uitmaakt, dat de soort weer identiek is met een nog vroeger beschrevene, waardoor dus weer naamsverandering moet plaats hebben.

Zooals ik reeds opgaf vereenigt men soorten, die men nauw verwant acht tot geslachten of genera. Hier ligt nu een bron van ellende. Dit vereenigen is min of meer een kwestie van inzicht. De eene auteur neemt verwantschap ruim en maakt genera met vele soorten, de ander maakt op vrij kleine verschillen een nieuw genus. Dit is de verklaring waarom men voor één en dezelfde mollusk in de diverse boeken

zoo'n verschillende genusnaam vindt. Neemt men daarbij nog in aanmerking dat de genera der mollusken vaak op anatomische kenmerken berusten, die niet altijd even goed van de soorten bekend zijn, dan zitten we midden in de verwarring welke er heerscht. Indien men een geslacht wil splitsen in meerdere geslachten, dan dient men van te voren na te gaan welke soort als „type soort" van het geslacht moet gelden. Hiervoor zijn weer regels, die ik U nu maar sparen zal. De type soort moet steeds de oorspronkelijke geslachtsnaam blijven dragen, terwijl men de andere soorten, indien zulks gewenscht is, naar andere, b.v. nieuwe, geslachten mag overbrengen. Het feit dat deze regel wel eens overtreden is, heeft gemaakt dat er weer naamswijzigingen moesten plaats hebben teneinde de type soort weer in het oorspronkelijk genus terug te brengen. Men kan dus zeggen dat men op den duur wel een vaste soortnaam, n.l. de oudste, kan krijgen. De hoop echter, dat men tot een vaste genusnaam zal komen, zal ieder, die meer met nomenclatuur werkt, wel hebben laten varen. Steeds zullen er onderzoekers zijn, die een andere opvatting omtrent verwantschap der soorten hebben dan andere en die dus ruimere of minder ruime genera meenen te moeten aannemen. Tenslotte wil ik erop wijzen dat een geslacht weer in ondergeslachten (subgenera) gesplitst kan worden, evenals de soort in ondersoorten, varieteiten, rassen, enz.

Hen, die meer gegevens omtrent de nomenclatuur wenschen, kan ik verwijzen naar de „International rules of zoological nomenclature", Proc. Biol. Soc. Washington, vol. 39. 30 Juli 1926, p.p. 75-104.